

รตนาวิไลศรีประเทศ
พระราชกรณียกิจด้านการศึกษา

พระราชกรณียกิจด้านการศึกษา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถสนพระราชหฤทัยในด้านการศึกษา และทรงยึดมั่นในคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า **“ปัญญาทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์”** สถิติปัญญาเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษาหาความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการอ่านหนังสือ พระราชกรณียกิจด้านการศึกษานานัปการที่พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยนั้น ประกอบด้วย ทรงส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น พระราชทานทุนการศึกษาแก่นักเรียน สร้างโรงเรียน พระราชทานพระราชทรัพย์อุดหนุนโรงเรียน พระราชทานอุปกรณ์การเรียน ทรงรับโรงเรียนไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมโรงเรียน เป็นต้น ด้านการศึกษานอกโรงเรียน เช่น ทรงสอนหนังสือชาวบ้าน ทรงสร้างศาลารวมใจ ทรงส่งเสริมการอาชีวศึกษา ทรงอนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนางานศิลปาชีพ นอกจากนี้ ยังทรงส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณร และทรงรับมูลนิธิแม่ชีไทยไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ เป็นต้น

พระอัจฉริยภาพด้านการศึกษาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเป็นที่ประจักษ์ทั่วไปทั้งในประเทศและนานาชาติ พระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญด้วยพระวิริยอุตสาหะ พระราชทานแก่องค์กรการศึกษาของภาครัฐ ภาคเอกชน และพสกนิกรทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษามี

ฐานะยากจน หรืออยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร ทำให้มหาวิทยาลัยต่างๆ ขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายปริญญาคุณวุฒิปันธิตกิตติมศักดิ์ทางการศึกษาแต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒใน พ.ศ. ๒๕๐๙ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ใน พ.ศ. ๒๕๑๖ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ. ๒๕๓๕

ศาลาริมหาดปรามบุรี

ทรงเป็นครูที่ดี

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีพระอุปนิสัยรักการอ่านหนังสือมาก ซึ่งพระอุปนิสัยนี้ได้ถ่ายทอดมายังพระราชโอรสพระราชธิดาทุกพระองค์ นอกจากจะไปรุดการอ่านแล้วยังไปรุดการเป็นครูด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้ทรงเล่าไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่อง “สมเด็จพระแม่กับการศึกษา” ว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถไปรุดการเป็นครูมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ โดยทรงเล่นเป็นครูและนักเรียนกับ

ทรงสอนหนังสือพระราชธิดา

เด็กที่บ้าน ทรงมีวิธีการสอนที่สนุก เด็กๆ ในบ้านจึงชอบเป็นลูกศิษย์ของพระองค์ เมื่อพระราชโอรสพระราชธิดายังทรงพระเยาว์ ทรงสอนให้พับกระดาษ เขียนรูป และทำการฝีมือต่างๆ ก่อนเข้าบรรทมทรงอ่านหนังสือหรือทรงเล่นนิทานพระราชทาน และทรงซื้อหนังสือพระราชทานด้วย ซึ่งมีทั้งวรรณคดี ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม พุทธศาสนา ฯลฯ

เมื่อหลายสิบปีมาแล้ว ขณะที่เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรมที่วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หลังจากเสด็จเยี่ยมราษฎรแล้ว ทรงใช้ศาลาริมหาดปราณบุรี ประทับสอนหนังสือราษฎรด้วยพระองค์เอง ทรงทำหน้าที่เป็นครูใหญ่และมีข้าราชการบริพารที่ตามเสด็จเป็นครูน้อยช่วยสอนหนังสือด้วย ทรงวางแผนการศึกษาอย่างมีระบบ โดยจัดครูสอนเป็นกลุ่มๆ ตามความรู้พื้นฐานของผู้เรียน และพระราชทานหนังสือเรียนให้ ซึ่งมีทั้งหนังสือเรียนตามระดับชั้น หนังสืออ่านประกอบ และหนังสือความรู้ทั่วไปสำหรับเด็กโต เช่น นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก ประวัติศาสตร์ และนวนิยาย เป็นต้น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงสอนหนังสือราษฎร
ที่ศาลาริมหาดปรานบุรี

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจะใช้วิธีสอนแบบตัวต่อตัวบ้าง เป็นกลุ่มเล็กๆ ๒-๓ คนบ้าง ทรงทดสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน โดยการซักถาม ให้อ่านหนังสือถวาย แล้วจึงเริ่มเรียนและหัดอ่านจากผู้ช่วยต่อไป ทรงมีบันทึกรายชื่อนักเรียน ผลการเรียนและทรงติดตามความก้าวหน้าในการเรียนอย่างใกล้ชิด ถ้าใครเรียนดีก็จะพระราชทานรางวัลให้ วิธีการสอนของพระองค์นอกจากจะมุ่งให้เด็กอ่านออกเขียนได้แล้ว ยังทรงแทรกความรู้ทางพุทธศาสนา จริยธรรม สุขภาพอนามัย และความรักชาติ รักแผ่นดินเกิดด้วย นับเป็นแบบอย่างที่ดีของครู เพราะนอกจากจะทรงสอนวิชาการแล้ว ยังทรงอบรมให้เป็นคนดีด้วย

ทรงเป็นนักการศึกษา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมิได้ทรงศึกษาด้านการศึกษาโดยตรง แต่พระราชดำริที่พระราชทานในเรื่องการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์ โครงการศิลปอาชีพ หรือศาลารวมใจล้วนแสดงถึงพระปรีชาญาณด้านการจัดการศึกษาของชาติทั้งสิ้น **ศาลารวมใจ**ที่พระราชทานไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ นั้น คือโครงการที่

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงสอนหนังสือราษฎรในศาลารวมใจ

สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาสากลว่า **การศึกษาคือชีวิต** ประชาชนควรมีโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้ได้ตลอดชีวิต ไม่เฉพาะแต่ในโรงเรียนเท่านั้น

ศาลารวมใจ คือแหล่งเรียนรู้ที่ชาวบ้านสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นที่พบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด สร้างความสามัคคีให้เกิดในชุมชน หนังสือประเภทต่างๆ ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระราชทานไว้ที่ศาลารวมใจทุกๆ แห่ง คือ หนังสือความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศไทย ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ศาสนา

ผู้ที่ผ่านการอบรม “หมอมหมู่บ้าน” เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานรางวัล

ชนบธรรมเนียมประเพณี นวนิยายที่มีคติสอนใจ คู่มือทำการเกษตร ฯลฯ ชาวบ้านสามารถติดตามข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับบ้านเมืองได้ นอกจากนี้ยังมีรูปภาพติดตามผนัง มีสมุดภาพซึ่งรวบรวมภาพต่างๆ จากนิตยสาร ปฏิทิน หรือภาพสิ่งที่น่าสนใจของประเทศไทย บางคราวที่เสด็จแปรพระราชฐานไปทรงเยี่ยมราษฎร ก็โปรดให้ราษฎรเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทที่ศาลารวมใจ ทรงฉายสไลด์ และทรงบรรยายเรื่องราวด้วยพระองค์เอง ศาลารวมใจนั้นนอกจากเป็นห้องสมุดที่ชาวบ้านสามารถหาความรู้ด้วยตนเองแล้วยังมีห้องปฐมพยาบาลที่ให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้น เพราะนอกจากจะมียาพระราชทานแล้ว ยังมีเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมหลักสูตร **หมอมหมู่บ้าน** เป็นผู้ดูแลอย่างน้อย ๑ คน เจ้าหน้าที่เหล่านี้มีความรู้พื้นฐานด้านการปฐมพยาบาล การสาธารณสุข และการใช้ยาสามัญประจำบ้าน สามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือชาวบ้านได้ ศาลารวมใจจึงเปรียบเสมือนศูนย์รวมชาวบ้านในท้องถิ่นทุรกันดาร เป็นทั้งห้องสมุด ห้องพยาบาล และ

ทรงแนะนำหมอบูบ้านให้ระมัดระวังในการจ่ายยาให้คนไข้
และทรงกำชับให้อธิบายวิธีใช้ยาอย่างละเอียด

ห้องประชุมในคราวเดียวกัน ศาลารวมใจหลายแห่งสร้างอยู่ใกล้วัด ซึ่งเป็น
ศูนย์รวมจิตใจของชุมชน เพื่อดึงดูดให้ชาวบ้านที่มาวัดสนใจที่จะหาความรู้
จากศาลารวมใจด้วย ศาลารวมใจมีทั้งหมด ๗ แห่ง ดังนี้

ศาลารวมใจภาคเหนือ ได้แก่

- ศาลารวมใจบ้านกาด บ้านคอนเปา หมู่ ๔ ตำบลบ้านกาด อำเภอ
สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พระราชทานเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๙
- ศาลารวมใจบ้านขุนคอง บ้านขุนคอง หมู่ที่ ๕ ตำบลขุนคอง อำเภอ
หางดง จังหวัดเชียงใหม่ พระราชทาน เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๙
- ศาลารวมใจพร้าว บ้านสหกรณ์นิคม ๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลเขื่อนผาก
อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พระราชทานเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๙
- ศาลารวมใจบ้านวัดจันทร์ บ้านวัดจันทร์ หมู่ที่ ๓ ตำบลบ้านจันทร์
อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พระราชทานเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ.
๒๕๓๓

ศาลารวมใจภาคอีสาน ได้แก่ ศาลารวมใจเทิดพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ
บ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
พระราชทานเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรง
เปิดศาลารวมใจวัดพระพุทธ จังหวัดนครราชสีมา

ศาลารวมใจภาคใต้ ได้แก่

- ศาลารวมใจวัดพระพุทธ บ้านวัดพระพุทธ หมู่ที่ ๓ ตำบลพร่อน
อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พระราชทานเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ.
๒๕๒๑

- ศาลารวมใจวัดสารวัน บ้านลุดง (สารวัน) หมู่ที่ ๒ ตำบลไทรทอง
กิ่งอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี พระราชทานเมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.
๒๕๒๗

การจัดสร้างศาลารวมใจได้รับความร่วมมืออย่างดีจากหลายฝ่าย
ทั้งหน่วยงานของรัฐและประชาชน ราษฎรในท้องถิ่นร่วมมือร่วมใจกันดูแล
และพัฒนาบริเวณโดยรอบของศาลารวมใจ เช่น การทำความสะอาดและ
การปลูกต้นไม้ให้สวยงามน่าดู ศาลารวมใจที่พระราชทานนี้เป็นประโยชน์
อย่างยิ่งแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป

ทอดพระเนตรผลงานหัตถกรรมของสมาชิกศิลปาชีพ
ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ
บ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ กิ่งอำเภोजังหวัดสกลนคร

ทรงส่งเสริมการอาชีวศึกษา

ตลอดระยะเวลาที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมราษฎรทั่วทุกภาคของประเทศ ทรงพบว่าราษฎรส่วนหนึ่งที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทนั้นยากจน ไม่มีที่ทำกิน ไม่มีอาชีพ ด้อยโอกาสทางการศึกษา ไม่มีความรู้เรื่องสุขอนามัย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมอาชีพของราษฎรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และมีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว ให้มีความสุข ทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรจะทรงสังเกตชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัย การแต่งกาย และสิ่งของที่ราษฎรนำมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ว่าจะมีสิ่งใดหรือวิธีใดที่จะทรงหยิบยกขึ้นมาส่งเสริมให้เป็นอาชีพเสริมแก่ราษฎรได้ เช่น ราษฎรแต่งกายด้วยผ้าไหมมัดหมี่ที่ทอใช้กันเองในครัวเรือน ก็ทรงตระหนักด้วยพระปรีชาญาณว่า หัตถกรรมเหล่านี้มีคุณค่าทางศิลปะซึ่งสืบทอดภูมิปัญญามาจากบรรพบุรุษ สมควรที่จะอนุรักษ์ไว้ให้เป็นสมบัติของชาติ พระราชดำริที่จะพัฒนา

ทอดพระเนตรนักเรียนศิลปาชีพทำงาน

งานหัตถกรรมพื้นบ้านต่างๆ เช่น หัตถกรรมทอผ้า เครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องถม ไม้แกะสลัก เป็นต้น ได้กลายเป็นโครงการศิลปาชีพของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สัมฤทธิ์ผลของโครงการศิลปาชีพ ถือเป็นการศึกษาด้านอาชีพ หรือการ อาชีวศึกษาที่สำคัญของชาติ เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวโลก เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นที่ยื่นชมของนานาประเทศ

การศึกษาด้านศิลปาชีพนั้นพัฒนาอย่างรวดเร็ว ด้วยทรงวางแผน การศึกษาอย่างครบวงจร โปรดให้ชาวบ้านในชุมชนเดียวกันนั้น หรือชุมชน ใกล้เคียงเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านหัตถกรรมทั้งหลายให้แก่ลูกหลานหรือ เพื่อนบ้านของตน เช่น การทอผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมแพรวา ผ้าไหมและ

ผ้าฝ้ายลวดลายดั้งเดิมชนิดต่างๆ การจักสาน เช่น จักสานย่านลิเภา ไม้ไผ่ และหวาย เป็นต้น ส่วนงานหัตถกรรมที่ชาวบ้านไม่เคยเรียนรู้มาก่อน เช่น การปั้นตุ๊กตาไทย หรืองานหัตถกรรมที่ต้องใช้ความสามารถและความอดทนสูง เช่น งานเครื่องเงินเครื่องทอง งานคร่ำ งานถมเงินถมทอง ก็โปรดให้แสวงหากุณผู้มีความสามารถ เช่น นายไพฑูริย์ เมืองสมบูรณ และ นายจุลทัศน์ พยาฆรานนท์ มาถ่ายทอดวิชาให้ เมื่อนักเรียนในโครงการมีฝีมือดีและชำนาญแล้ว ก็จะคัดเลือกให้เป็นครูต่อไป ทรงติดตามผลงานจากผลิตภัณฑ์ทุกชิ้น และพระราชทานคำแนะนำในการพัฒนางานให้สวยงามสมบูรณ์ขึ้น ทรงหาตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทรงรับซื้อด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ทรงเป็นแบบอย่างให้ประชาชนใช้ผลิตภัณฑ์ ศิลปาชีพ ทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่นิยมของคนไทยและชาวต่างประเทศ พระอัจฉริยภาพของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในการพัฒนางานอาชีพตามโครงการศิลปาชีพ นอกจากจะส่งผลให้สมาชิกในโครงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแล้ว ยังเป็นการสร้างช่างฝีมือที่ชำนาญในศิลปะไทยหลายแขนง เช่น ช่างทอง ช่างเขียน ช่างปั้น ช่างไม้แกะสลัก ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นศิลปะที่ประณีตงดงามเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติภูมิของไทยอย่างยิ่ง

พระบรมราชินีอุปถัมภ์ด้านการศึกษา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานพระราชทรัพย์สร้างโรงเรียนในท้องถิ่นทุรกันดารหลายแห่ง เช่น

โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ ๑ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชทรัพย์เป็นทุนเริ่มแรกเป็นเงิน ๑๓,๕๐๐ บาท ในการสร้างโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ ๑ สำหรับชาวไทยภูเขาเผ่าเย้าที่บ้านห้วยขาน ตำบลแม่ฮ่องสอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๕ ทรงมอบโรงเรียนให้อยู่ในความดูแลของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ปัจจุบันเป็นโรงเรียนที่สอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคารของมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนภาคเหนือ
อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ ๒ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท เพื่อสร้างอาคารหลังใหม่ให้แก่โรงเรียนชายแดนสงเคราะห์ที่ ๑๔ ของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ตำบลแม่มิ้ม อำเภอแม่มิ้ม จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคารเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐ และพระราชทานนามว่า “โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ ๒” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมโรงเรียนนี้หลายครั้ง โรงเรียนได้โอนไปสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓

นักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงรับนักเรียนยากจนขาดโอกาสทางการศึกษาที่ทรงพบกับพระองค์เองระหว่างการเสด็จ

พระราชดำเนิรไปทรงเยี่ยมราษฎร ไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์เกือบสองพันคน มีพระราชเสาวนีย์ให้กองราชเลขาณุกการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถติดตามดูแลความประพฤติและความเป็นอยู่ของนักเรียน นิสิต นักศึกษาที่ได้รับทุนเหล่านี้้อย่างใกล้ชิด กองราชเลขาณุกการฯ มีหน้าที่จะต้องกราบบังคมทูลรายงานให้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาททุกเดือน นักเรียนทุนจะมีแฟ้มประวัติประจำตัว มีข้อมูลบันทึกไว้ครบถ้วน เช่น ประวัติส่วนตัว ประวัติครอบครัว สถานศึกษา รูปถ่าย ที่อยู่ที่ติดต่อได้ ผลการเรียน บัญชีค่าใช้จ่ายที่พระราชทาน จดหมายรายงานความเป็นอยู่ของนักเรียน ฯลฯ ทุนการศึกษานี้พระราชทานแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด

นอกจากนี้ยังพระราชทานทุนการศึกษาแก่เด็กพิการให้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ คือ

- โรงเรียนสอนคนตาบอด ได้แก่ โรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพมหานคร โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่

- โรงเรียนสอนคนหูหนวก-หูตึง ได้แก่ โรงเรียนเศรษฐเสถียร ถนนพระราม ๕ โรงเรียนโสตศึกษา ทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร โรงเรียนอนุสารสุนทร จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนโสตศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดสงขลา

- โรงเรียนสอนคนปัญญาอ่อน ได้แก่ โรงเรียนกาวิละอนุกุล จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนอุบลปัญญาอนุกุล จังหวัดอุบลราชธานี

- โรงเรียนสอนคนพิการแขนขา และลำตัว ได้แก่ โรงเรียนศรีสังวาลย์ จังหวัดนนทบุรี

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีพระราชเสาวนีย์ให้กองราชเลขาณุกการฯ ปฏิบัติเช่นเดียวกับนักเรียนสามัญ มีประวัติและติดตามผลการศึกษาจนจบการศึกษาตามความสามารถ เพื่อไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณสูงสุดแก่นักเรียนและการศึกษาของชาติ